

ФЕНОМЕН «СМИСЛУ ПОМІЖ ФАКТАМИ» У ДРУКОВАНОМУ ВИДАННІ *REPORTERS*: ВЗАЄМОДІЯ ТЕКСТУ ТА ФОТОІЛЮСТРАЦІЇ

Ірина Табінська

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна*

e-mail: iryna.tabinska@lnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0001-8052-5162>

Ярослав Табінський

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна*

e-mail: yaroslav.tabinskyi@lnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-5122-4253>

У статті проаналізовано теоретичну літературу, що стосується зазначеної теми. Завдяки прикладам пояснено феномен «смисли поміж фактами», описано взаємодію тексту та фотоілюстрації у художньому репортажі. На конкретних прикладах показано, як відшукати смислові акценти у фактичних даних. Проаналізовано чотири друковані випуски журналу *Reporters* та виокремлено актуальні історії, у яких йдеться про російську агресію та боротьбу українців.

Ключові слова: літературний репортаж, текст, зображення, діалог, фотожурналістика.

Постановка проблеми. З розвитком літературного репортажу особливої вартості набуває вміння автора охарактеризувати явище і виявити тенденцію. Ці завдання вже поступово реалізують представники українського художнього репортажу, який є відносно новим жанром. Вони komponують зі своїх текстів цілі книги, пропонуючи читачеві зведений варіант різнобічних спостережень про певну країну, ситуацію, явище. Українську школу літературного репортажу розпочали формувати: Наталія Гуменюк та Олег Криштопа, Олеся Яремчук, Марічка Паплаускайте, Віра Курико, Світлана Ославська, Остап Яриш та інші.

На тлі піднесення жанру, особливої цікавості до нього з боку читачів, популяризації його в медіа влітку 2021 року з'являється перший в Україні журнал літературного репортажу *Reporters*. Станом на січень 2023 року є чотири номери (виходить раз на півріччя). І основне завдання журналу – шукати смисли поміж фактами. Щоб пояснити цей феномен у науковій площині, потрібно вивчити контент журналів і

на вибраних прикладах запропонувати йому тлумачення. Феномен «смислу поміж фактами» простий і унікальний водночас, оскільки через розповіді людей можна відшукати певні глибини, які стосуються історичного, культурного і геополітичного життя, а також нескладні пояснення про людський вибір у житті.

Актуальність теми. Літературний репортаж в Україні набирає дедалі більшої популярності. Ідея безособового тексту, в якому автор ховається за матеріалом, вичерпує себе. А вплив радянської школи журналістики, яка вважала репортаж класично інформаційним методом відтворення дійсності і, відповідно, надавала йому рис протоколу і звіту, сьогодні поступово слабшає. Натомість популярнішими стають західні моделі репортажу, яким притаманне зближення його з публіцистикою чи радше літературою.

Теоретична база. Репортаж вивчали і вивчають науковці в усіх країнах: В. Здоровега, І. Прокопенко, М. Василенко, І. Михайлин, О. Шеремет, Ю. Шаповал, Л. Шутяк, Л. Белей (Україна), К. Вольний-Зможинський, А. Калішевський, Ю. Славінський, М. Ванковіч, А. Магдонь (Польща), М. Галлер (Німеччина), Ж.-Д. Буше, І. Аньєс (Франція). Основні **методи**, застосовані у дослідженні: контент-аналіз, порівняльний метод, аналіз, дедукція, індукція, синтез.

На відміну від звичайного репортажу художній є синтетичним жанром. Історія поняття походить від французького «reportage», що має латинський корінь «reporto» («повертати», «зносити до купи»), а також від англійського «to report» – «повідомляти», «звітувати»¹. Німецький дослідник Міхаель Галлер зазначає, що це жанр, у якому не повідомляється, а розповідається. Варта уваги й думка Ришарда Капусцінського, зачинателя літературного репортажу в Польщі, про двовидовість цього жанру: «Мають бути водночас два види репортажу. Перший ґрунтується на актуальній, поточній інформації. Другий вид повинен рефлексувати над потоком подій, які відбуваються»².

Том Вульф, завдяки якому у 60-их роках ХХ століття з'явився термін «новий журналізм», давав практичні поради творцям такого жанру. Закликав думати кінематографічно, робити свої матеріали так, щоб сюжети уподібнювалися до серіалів чи сцен, які змінюють одна одну. Нарация стає динамічною, читач легше сприймає уявне. Після прочитання споживач має згадувати про книгу як про фільм. Читач хоче почути голос, тому Вульф радить подавати якомога більше матеріалу у формі діалогу³.

Як зауважує дослідниця Йоанна Більська, польські теоретики – Войцех Фурман, Анджей Калішевський і Казімеж Вольний-Зможинський до базових рис літератури, які позичив репортаж, відносять існування оповідача – автора репортажу, драми і художньої прози, індивідуалізацію мови персонажів, гнучкі описи, прагнення додати родзинку до тексту, вибір фактів і навіть можливість вигадки. Шар документалістики є правдивий, образи, представлені у тексті, складаються зі справжніх деталей, створюючи естетичне відображення на зразок роману. Також Фурман, Калішевський і Вольний-Зможинський виділяють риси журналістики, які притаманні репортажу:

¹ Галлер, М. (2011), Репортаж, Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, Київ, с. 19.

² Капусцінський, Р. (2011), Автопортрет репортера, Темпора, Київ, с. 46.

³ Паплаускайте, М. (2012), «Реальніше за саму реальність». URL: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/master_clas/realnishe_za_samu_realnist/ (останній перегляд 23 січня 2023).

справжність подій, персонажів, мови, орієнтація фактів на основі точності, перевірка імен, дат, рахунків, прямий зв'язок, аналіз фактів⁴.

В авторській колонці першого номера журналу шеф-редакторка Марічка Паплаускайте чимало пояснює: «Наші тексти розповідають про універсальні людські цінності і не втрачають актуальності з плином часу: наше завдання – шукати смисли поміж фактами. Тому прагнемо зберегти контент найдовше і зробити контакт читачів із ним тривалішим. Ми працюємо в особливому жанрі: літературний репортаж дає можливість не лише зазирнути у світ іншого, а й формує простір для його розуміння. Через історію однієї людини ми часом можемо багато зрозуміти про суспільство у цілому»⁵.

Як зазначає французький теоретик журналістики Ів Аньєс, репортаж відтворює спостережувану дійсність – подію або ситуацію – він завжди і є тією історією, яку ми розповідаємо читачеві. «Репортаж – не особистий щоденник, журналіст не має оповідати про себе. Це також і не опис, як у романі, і не просто перерахування побаченого і почутого: бо головне – це персонажі»⁶.

Виклад основного матеріалу. У першому номері друкованого видання *Reporters* вийшов репортаж Олени Лівіцької та Ірини Кабанової «Розіп'ята» про жінку, що доглядає польські могили на Волині, які довгий час були нарижним каменем у відносинах Польщі й України. Олександра Васейко із прикордонного Сокола стала героїнею книги польського репортажиста Вітольда Шабловського «Кулемети й вишні»⁷. А українські репортерки поїхали дізнатися, «як живуть герої книжки попри книжки про героїв». І намагалися доволі обережно висвітлити дражливу тему, але з відчутною симпатією до героїні. У тексті Олени Лівіцької багато деталей, які складають образ жінки, її побут, деталі пояснюють її повсякденне життя.

«У найсвятішній кімнаті її хати стоїть стіл. І стіл той як вітвар. У центрі – фото баби Шури біля президента Дуди у Варшаві. Поруч – світлина із Шабловським. Поміж тим іконки, іконки, іконки... і заплений портрет президентського подружжя. На підвіконні поруч, за фіранкою, лежить аж чорне – чи то від старості, чи від життя такого – Євангеліє»⁸.

Авторка репортажу просто, коротко і без зайвої патетики розповідає про жінку – бабу Шуру, як часто пише у тексті. Цей спрощений підхід надає текстові його журналістського опертя, де факт – понад усе.

«Вона – волинянка з діда-прадіда. Вона знає про історію рівно стільки, скільки може знати проста сільська жінка. Вона прибирає могили, бо так заповів батько. Вона ставить українцям у приклад поляків, бо ті небайдужі до власної історії. Де-хто із сусідів поглядає на бабу Шуру скоса. Але в своєму милосерді баба Шура стоїть вище за всі історичні дискусії».

Репортерка стисло переказує історію 1943 року, коли німці руками поляків нищили волинські українські села, а через кілька місяців армія УПА напала на поль-

⁴ Bilska, J. (2005), «Reporter i jego warsztat. Twórczość Ryszarda Kapuścińskiego w oczach autora oraz teoretyków i praktyków reportażu». URL: <http://www.kapuscinski.info/pobierz/joanna-bilska.pdf>

⁵ Reporters. Журнал літературного репортажу (2021), ArtHuss, Київ, вип. 1, с. 5.

⁶ Аньєс, І. (2013), Підручник із журналістики : Пишемо для газет, Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», Київ, с. 300.

⁷ Reporters. Журнал літературного репортажу (2021), ArtHuss, Київ, вип. 1, с. 71.

⁸ Там само, с. 72

ські поселення на Волині. Олена Лівіцька веде мову про передумови ворожнечі між поляками і українцями, пояснює, до чого тут польські маєтки й упівці. Власне такий детальний і зрозумілий опис проблеми свідчить не тільки про досконалу журналістську підготовку, але й турботу про читача. Репортаж про жінку без історичного тла був би неповним і навіть незрозумілим. А для читача, який не орієнтується в темі, – саме добра нагода дізнатися про події минулого. Основний текст завершують розлогі коментарі фахівців, польського історика Томаш Стриска та українського – Ярослава Грицака.

Шукаючи смисли в історії (коли йдеться про взаємний геноцид), варто звернути увагу на кінцівку тексту, його висновок і на той факт, що проста жінка носить квіти на могили, – а це і є її «кулемети».

«Візьме старе і чорне Євангеліє. Здійме очі до покуті. І знову у своїх молитвах буде сильнішою за всі дипломатичні й політичні вердикти двох країн, які по-різному читають ту саму книгу»⁹.

На думку професора Юрія Шаповала, за допомогою слова автор проникає в минуле, а інколи зазирає в майбутнє, висловлює власні передбачення. Натомість фотографія є моментальним явищем, вона вихоплює з дійсності лише одну мить, яка, на думку репортера, найбільше відповідає суті зображуваного. Певна обмеженість фотографічних засобів полягає в тому, що вони не показують часову протяжність подій чи явищ. Саме тому фотографія вимагає пояснення, обґрунтування, можливо – вже не на рівні зорових, а логічних категорій і образів¹⁰.

Вже з першого фото починається для читача розповідь, у якій змальовано старшу жінку в довгому пальті на тлі молодих дерев. Зелена хустка з червоними квітами дещо розбавляє смуток на її обличчі. На панорамному фото – побілена українська хата, біля неї криниця, а позаду старий сад. На перший погляд, фото надто просте та без особливих елементів художності чи інших смислових акцентів, проте відчуття вільного простору на передньому плані відкриває перспективу для фоторозповіді. Вже у центрі наступного кадру жінка сидить на лаві під стіною старенької хати й тримає розгорнуту книгу в руках. Поглядом, спрямованим у бік об'єктива, починається діалог із читачем (глядачем).

Велике горизонтальне фото на наступному журнальному розвороті частково відкриває нам розуміння цієї історії. Зліва на фото Олександра Васейко в тому ж таки пальто та яскравій хустині сидить жінка на одній з лавок. У серйозному та сконцентрованому погляді – готовність продовжувати діалог через об'єктив. З іншого боку – великий гранітний пам'ятний хрест, обмотаний біло-червоною стрічкою. На задньому тлі – берези, дуби, сосни. Детально аналізуючи цю світліну, варто згадати працю Генрі Керола «Як знімати неймовірні портрети». Автор переконаний, що контекст може бути важливим для концепції портрета, але не обов'язково його показувати. Часто досить лише натякнути на нього – чи то за допомогою добре підібраного заголовка, чи то за допомогою тонких візуальних підказок усередині зображення. «Те, що ти вирішуєш приховати, настільки ж важливе, як і те, що ти вирішуєш показати»¹¹. Власне, зверху на розвороті розміщено вертикально спрямований підзаголо-

⁹ Там само, с. 76.

¹⁰ Шаповал, Ю. (2006), Національна журналістика. Наукові праці, т. II, с. 286.

¹¹ Керол, Г. (2022), Як знімати неймовірні портрети, ArtHuss, Київ, с. 35.

вок до матеріалу «Тут є біло-червоні стрічки, але нема синьо-жовтих». Діалектика з протиставленням і в тексті, і в зображенні допомагає читачеві зрозуміти важливість цієї історії. Одне фото на одну сторінку. Таких варіантів макетування у журналі *Reporters* є чимало. Цей спосіб допомагає читачеві відтворити об'єм та плановість зображення, а також уважніше роздивитися деталі.

Побілена стіна дерев'яної хати заповнює майже всю площину кадру. Лише внизу, на лаві, де перед цим вже сиділа баба Шура, тепер кіт – один із її улюбленців. За композиційною структурою іншим центром цікавості, окрім зафіксованої тварини, є вікно з синьою рамою, що характерно для волинських помешкань.

На завершення історію ілюструють декілька різнопланових кадрів з героїнею матеріалу. Осіння піскова дорога, якою жінка прямує до могил, щоб доглянути їх та помолитись, відображає не лише настрої, але й наміри. Ширококутний об'єктив, окрім простору, відкриває для глядача перспективу, адже ця дорога точно приведе героїню у потрібне місце. Авторка фото Ірина Кабанова не забула й про масштабний портрет, яким редактори ілюструють фінал. На обличчі героїні – глибокі зморшки навколо блакитних очей, сиве волосся і барвиста зелена хустина з червоними квітками. У погляді прочитуємо милосердя та пам'ять.

Тему війни фотодокументаліст Ігор Єфімов висвітлює не один рік. Ще у першому друкованому номері *Reporters* було опубліковано спецпроект «Під одним кітлем» про трагедії родин загиблих воїнів. Одна із світлин цього проєкту й стала обкладинкою випуску.

У другому номері *Reporters* Ігор Єфімов презентує фотоісторію про українських ветеранів війни «Капітани власних душ». «Я вбачаю у цій фотосерії великий оптимізм. Це серія про боротьбу та особисті перемоги. Я хотів би, щоб її побачили ті, хто просто зараз намагається вибратися з прірви»¹².

На першій сторінці – фото чоловіка на біговій доріжці, який на стартовій позиції готується до забігу. Паралельні лінії доповнюють композицію кадру і символізують життєві дороги, а поперечні – наче зупинки чи переломні миті, коли все зупиняється або ж навпаки розпочинається з цієї лінії відліку. Обличчя чоловіка не видно, адже погляд спрямований униз, проте добре видно глибокі шрами на одній руці, а на іншій протез. На спині – великий тризуб, як символ нескореності українців. Усі знімки виконано в чорно-білих тонах. Саме такий стилістичний підхід для знімання описує британський фотограф Генрі Керол: чорно-білий повертає фотографію до її основ – світла й темряви. Колір оживлює те, що чорний і білий затьмарюють, чорний і білий спрощують те, що колір ускладнює та інколи робить шоковим. Чорно-білий може перетворити щось неприємне на мистецтво¹³. Не випадково український фотограф Ігор Єфімов обрав таку ж стратегію висвітлення складної теми, адже ціна нашої персональної свободи – їхні шрами, протези чи інвалідні візки. Всі ці деталі потрібно відобразити відкрито, доступно, але не шокувати ними. Саме чорно-білі світлини допомагають якнайкраще збагнути цю історію.

Напруженість у кадрі завжди створює інтригу, навіть коли суперники на біговій доріжці – друзі чи побратими. Щоб якнайкраще передати рух, фотограф прикриває (зменшує) діафрагму в об'єктиві, відповідно – збільшує глибину різкості в кадрі

¹² Reporters. Журнал літературного репортажу (2021), ArtHuss, Київ, вип. 2, с. 91.

¹³ Керол, Г. (2022), Як знімати неймовірні портрети, ArtHuss, Київ, с. 93.

та продовжує час витримки. Така технічна формула дозволяє розмити всі рухомі елементи в кадрі. Наприклад, спортсмени на тренажерах і оплески вболівальників виглядають особливо динамічно. Так само розмитим є кадр із проведенням, на якому ледь видно силует героя. Проте відчуваємо неабияке напруження та його силу волі.

Уся фотосерія Ігоря Єфімова стосується військовослужбовців та ветеранів, які беруть участь у міжнародних спортивних змаганнях «Ігри нескорених». Світлина найкраще ілюструє три історії українських військових, що описує в тексті Євгенія Подобна. Тобто читач не знає, чи є на цих знімках хоча б один із трьох героїв, про якого йдеться в тексті, проте їх об'єднує одна сюжетна лінія – нескореності та підготовки до турніру.

На деяких кадрах бачимо важливі деталі без прив'язки до особи: руки людини, на яких декілька пальців. На іншому фото – великий та глибокий шрам на потилиці спортсмена, який стоїть обличчям до військовослужбовців, але спиною до об'єктива. Вони аплодують героєві, в якого на спині – тризуб. На одному із групових фото бачимо протези. Знімок скадровано так, що не видно облич. На перший погляд, наче обрізана верхня частина кадру або композиційно невдале рішення, але тут інший випадок – реалізований задум автора.

Дослідник зображальної журналістики професор Юрій Шаповал визначив, що у фотожурналістиці саме зображення часто розкриває зміст, характер події, явища, факту дійсності, а відображені на фото предмети не сприймаються відокремлено. Вони не мисляться без передачі в кадрі певних взаємозв'язків, що є результатом глибокого пізнання¹⁴.

Матеріал Євгенії Подобної і роботи Ігоря Єфімова не зовсім є прикладом підготовки репортажу, коли хтось пише, хтось фотографує, а потім напрацювання зливаються у досконалий пазл. Вони можуть бути абсолютно самодостатніми і зрозумілими поза цим пазлом, окремо. Але в симбіозі впливають сильніше, запам'ятовуються надовше.

Підзаголовок «Три неймовірні історії українських військових, які змушують повірити у дива» пояснює, про що матеріал. Але також є анотації від авторів, які діляться з читачами різними моментами підготовки цього репортажу. Євгенія Подобна зізнається, що іноді не знає, як домовлятися про інтерв'ю з військовим-ветераном, як починати розмову і підтримувати її, але водночас є розуміння, що *«його шрами, протези чи інвалідний візок – ціна твоєї персональної свободи»*¹⁵.

У першій історії «Сашко Зозуляк. Травма не зневірює, а спонукає» авторка детально розповідає про бій на точці «Валера» на Донеччині, де танк буквально розчавлював захисника. А потім робить таке порівняння, що читач може уявити масштаби дива: *«Лишитися живим із такими травмами – це не просто народитися в сорочці, це щонайменше народитися у двох светрах і дублянці»*¹⁶.

Попри складну фабулу текст постійно підживлює надію. А спорт, «Ігри нескорених» та інші змагання стають початком нового життя та сподівань. У репортажі «Ігор Галушка. Від янгола до воїна і навпаки» особливо емоційним є момент, коли герой ніби народжується заново. *«Спершу разом з мамою наново вчитимуть літери»*.

¹⁴ Шаповал, Ю. (2006), Національна журналістика. Наукові праці, т. II, с. 287

¹⁵ Reporters. Журнал літературного репортажу (2021), ArtHuss, Київ, вип. 2, с. 90.

¹⁶ Там само, с. 94

*Перше слово Ігор скаже мені ніж за два тижні після поранення та операції. І вдруге за життя це буде слово “мама”*¹⁷.

А текст «Олександр Дарморос. Якщо з вами трапилася невдача – тіштеся нею» авторка, зображуючи героя, наповнила такою сильною мотивацією і прикладами вибору на користь життя нескореного воїна, що сумнівів немає – він герой в усіх ситуаціях.

У третьому номері журналу *Reporters* вміщено репортаж Віри Курико і Олексія Фурмана «Білий халат» з підзаголовком «Як психоневрологічна лікарня під Черніговом вистояла серед божевілья окупації». Після цього можна ставити риторичне запитання: де насправді було божевілья? Авторка створила репортаж-реконструкцію за подіями початку березня 2022 року. З першого абзацу текст захоплює і тримає в напрузі. «Світлана знімає куртку, вішає на гачок. Поверх кількох теплих светрів одягає білий халат. Уже не такий білосніжний, який мав би бути у медичної директорки великої лікарні. Жінка всіх попередила: вона – йде. Ключі, телефон – лишаються тут»¹⁸.

Доречне стилістичне обрамлення, коли текст починається і закінчується однією деталлю, що винесена в заголовок, – білий халат. «Росіян не було вже ніде. За кілька днів у лікарню приїхали українські військові. Підземелля вийшло нагору. Усі обіймалися. Нарешті можна випрати халат»¹⁹.

Теперішній час і детальний опис того, як директорка йде. Вдала парцеляція речення, коли треба відділити основне. «Жінка йде помалу. Руки вздовж тулуба, трохи припідняті, долони назовні. Підступаючи до повороту, вона повільно піднімає руки догори. Попереду – набиті мішки, насипи з піску, окопи та озброєні люди. Блокпост російських окупаційних військ»²⁰.

Віра Курико побіжно вводить себе у текст, підкреслюючи, що на власні очі бачила замість бомбосховища у психлікарні – глибокі підвали. Вказує, що спілкувалася з директоркою в травні, коли природні декорації зовсім інші. Репортерка розмовляла з пацієнтами, персоналом, і серед цих діалогів з'являється смисловий акцент, який хотіла передати: диспансер вистояв завдяки людині. «Пацієнтці Раїсі здається, вона розуміє, чому директорка залишилася у лікарні попри все: «Вона прийшла сюди після університету і вилікувала тут уже мільйон людей. Просто вона як мама. Мама не лишає»²¹.

Сам репортаж для зручного читання і для відокремлення деяких частини поділений на розділи. Героїня постійно повідомляє щось нове про життя в окупації. З тексту дізнаємося, як російські солдати увірвалися на територію диспансера, як заходили з кулеметами й автоматами, вимагали ліки, як щодня директорка вичікувала авто з Чернігова з медикаментами і продуктами для пацієнтів. Як персонал приймав пологи у місцевої жінки і поховав 17 людей, що не витримали стресів. Як бракувало хліба і як довелося пояснювати пацієнтам, що Росія напала на Україну, що це війна.

Текст динамічний за своєю фабулою, цілком кінематографічний, що свідчить про якісну роботу репортерки, яка зуміла передати факти і вловити сенси. Ще одним

¹⁷ Там само, с. 96.

¹⁸ *Reporters*. Журнал літературного репортажу (2022), ArtHuss, Київ, вип. 3, с. 121.

¹⁹ Там само, с. 133.

²⁰ Там само, с. 125.

²¹ Там само, с. 133.

викликом, який стосується також і створення образу за допомогою фотографії, є розкриття тасмничого та нематеріального, того, що заховане у глибині. Стосовно цього Генрі Керол писав, що фотографування людей веде до напруженої гри поглядів між суб'єктом, фотографом та глядачем. Автор радить ніколи не применшувати значення сили погляду суб'єкта (тобто героя фото). «Якщо попросиш людину подивитись у камеру, це, врешті, буде погляд і на глядача. Цей спрямований погляд створює певне протистояння»²².

Фото жінки у білому халаті, яка працює директоркою психоневрологічної лікарні неподалік Чернігова, відповідає авторському задуму, бо вже з першої сторінки розповіді ми бачимо реальну героїню. Струнка постава, прямий уважний погляд, зручний одяг і взуття та основний символ – білий халат. Все це – на розмитому яскравому тлі природи та сірої дороги, ймовірно, тієї, якою жінці доводилось щодня виходити у напрямку до російського блокпоста. Директорка постає й на іншій світлинці, біля лікарні, також на тлі зелених кущів і дерев, але вже в динаміці. Вона прямує тією стежкою, яка в березні була і дорогою життя, і дорогою смерті. Фото-репортер Олексій Фурман обрав вдалу композицію та колористику. Читач відчуває, що зображено саме описане в тексті місце. У матеріалі автори знайомлять нас і з іншими героями – деякими пацієнтами закладу. На блакитному нейтральному тлі в приміщенні лікарні сфотографовано 65-річну Раїсу, яка у найкритичніші періоди заспокоювала всіх, співаючи українських народних пісень. Позаду жінки на стіні – ікона, як символ віри і для пацієнтів, і для працівників лікарні.

У четвертому номері вийшов репортаж Христини Коціри та Данила Павлова «Батькові прапори» про Володимира Мармуса, який 50 років тому, у ніч на 22 січня, у Чорткові, разом з «росохацькими» партизанами розвісив синьо-жовті прапори, та про його сина – Василя, котрий 11 вересня 2022 року загинув у новій війні за незалежність України.

Авторка тексту Христина Коціра розпочинає репортаж з опису: батьки чекають тіло свого загиблого сина та ведуть діалог, який стає більш реальним через деталізацію у ньому життя молодого воїна та пояснення спостережень.

– Мало тобі було просто мати сина, тобі потрібен був герой, – раптом тихо, але твердо починає жінка у чорній хустці. Українською вона розмовляє добре, та відчутний акцент видає рідну російську.

– Винна Росія, Іро, в усьому винна Росія. Не Путін, а всі вони, росіяни. Ворог у нас той самий – що тоді, що тепер»²³.

Сам репортаж особливий у своїй композиції, оскільки відбувається постійна зміна у часі. Щоби доступніше пояснити читачеві, чим цей похорон новітнього героя відрізняється від тисяч інших таких прощань, чим цей герой особливіший, авторка показує, що все йде від його батька. Тому постійна аналогія подій є не тільки авторським баченням, а й логічною необхідністю структурувати матеріал. Текст поділено на такі окремі блоки: очікування тіла сина Василя Мармуса – «повстанська» історія батька Володимира Мармуса на початку 1970-их – загибель Василя Мармуса під час звільнення Харківщини – пошиття синьо-жовтого прапора – проповідь священника на могилі Василя Мармуса – росохацька група і її подвиг з українським прапором у

²² Керол, Г. (2022), Як знімати неймовірні портрети, ArtHuss, Київ, с. 43.

²³ Reporters. Журнал літературного репортажу (2022), ArtHuss, Київ, вип. 4, с. 43.

ніч на 22 січня 1973 року, зрадники і КДБ – особисті думки репортерки про родину Мармусів – ритуальна зала і рідні загиблого Василя Мармуса – заслання і сім'я Володимира Мармуса – свідчення дружини Василя Мармуса.

Такі відділені хронологічні і сюжетні лінії не дають читачеві загубитися в тексті, а водночас показують причинно-наслідкові зв'язки: син продовжив справу батька.

Фотороботи Данила Павлова якнайкраще ілюструють характер і настрої героя завдяки деталям. На першому фото зображено чоловіка в легко затемнених окулярах, який тримає синьо-жовтий прапор. Відчувається особлива пошана чоловіка до українського знамена, за яке загинув його син. У кадрі – тризуб у верхів'ї ще складеного прапора, а на задньому тлі – стіна із родинними фотопортретами як пам'ять, що є основною цінністю всіх українців сьогодні. На наступній сторінці, окрім тексту про багатовікову історію спротиву, розміщено фотопортрет. На ньому – герой із синьо-жовтим стягом у руках.

На іншій фотоілюстрації Володимир Мармус під час сьогочасної зустрічі з россохацькою групою. Чоловік разом із друзями продовжував боротьбу сміливих повстанців й організував акції спротиву радянській системі. Ще на одній світлинці він демонструє копію плакату, за який його заарештували і присудили 11 років заслання. Напис на плакаті дає відповідь на вердикт того часу: «Свободу українським патріотам», «Хай живе зростаючий український патріотизм».

Емоційно впливає на читача й фотоілюстрація, для якої редактори видання віділили увесь розворот. Кадр із кладовища, де Володимир Мармус стоїть біля могили сина, який загинув на війні. Автор обрав нижній ракурс для знімання, щоб на передньому плані були синьо-жовті та червоно-чорні прапори, хрести на могилах захисників. Далі – зажурений батько, обличчя якого ледь освітлене сонцем. Образ «батькових прапорів» супроводжує читача буквально до останньої крапки: *«На цвинтарі плакатимуть усі – і рідні, і чужі, й небо. Українець у Мармусі-старшому поступиться батькові. На прощанні із сином Володимир Мармус змаліє і гірко заплаче. Ціна буває завелика навіть для великої людини»*²⁴.

Недарма репортаж має підзаголовок «Історія однієї з родин, на яких стоїть Україна». Зазвичай підзаголовки і є ключем до розуміння тих смислів, які задумали відшукати автори, фіксуючи факти. Жодних висновків чи підсумків репортажі не потребують. Їх має робити сам читач, з власного досвіду, емпатії та світогляду.

Висновки. Українська журналістика, особливо в час російсько-української війни, має шукати людські історії як вагомі докази та відтворювати конкретні факти з важливими смислами, що пояснюють явища. А спільна робота журналіста та фоторепортера створює потрібний інструмент для відображення історії та образу героя. Доволі часто фотографія відтворює дійсність і допомагає читачеві відтворити (візуалізувати) її в своїй уяві. Натомість текстові форми заглиблюють у сюжет завдяки історії людини та деталям. Тож вважаємо, що перший в Україні журнал літературного репортажу *Reporters* яскраво демонструє і пояснює феномен «смислу поміж фактами».

²⁴ Там само, с. 56.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Bilaska, J. (2005), «Reporter i jego warsztat. Twórczość Ryszarda Kapuścińskiego w oczach autora oraz teoretyków i praktyków reportażu». URL: <http://www.kapuscinski.info/pobierz/joanna-bilaska.pdf>
2. Reporters. Журнал літературного репортажу (2021), ArtHuss, Київ, вип. 1, 190 с.
3. Reporters. Журнал літературного репортажу (2021), ArtHuss, Київ, вип. 2, 143 с.
4. Reporters. Журнал літературного репортажу (2022), ArtHuss, Київ, вип. 3, 141 с.
5. Reporters. Журнал літературного репортажу (2022), ArtHuss, Київ, вип. 4, 143 с.
6. Аньєс, І. (2013), Підручник із журналістики : Пишемо для газет, Київ, Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 544 с.
7. Галлер, М. (2011), Репортаж : навч. посібник, Київ, Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 348 с.
8. Капустинський, Р. (2011), Автопортрет репортера, Темпора, Київ, 134 с.
9. Керол, Г. (2022), Як знімати неймовірні портрети, Київ, ArtHuss, 128 с..
10. Паплаускайте, М. (2012), «Реальніше за саму реальність». URL: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/master_clas/realnishe_za_samu_realnist/ (останній перегляд 23 січня 2023).
11. Шаповал, Ю. (2006), Національна журналістика. Наукові праці, т. II, 488 с.

REFERENCES

1. Bilaska, J. (2005), «Reporter i jego warsztat. Twórczość Ryszarda Kapuścińskiego w oczach autora oraz teoretyków i praktyków reportażu». URL: <http://www.kapuscinski.info/pobierz/joanna-bilaska.pdf>
2. Reporters. Zhurnal literaturnoho reportazhu (2021), ArtHuss, Kyiv, vyp. 1, 190 s.
3. Reporters. Zhurnal literaturnoho reportazhu (2021), ArtHuss, Kyiv, vyp. 2, 143 s.
4. Reporters. Zhurnal literaturnoho reportazhu (2022), ArtHuss, Kyiv, vyp. 3, 141 s.
5. Reporters. Zhurnal literaturnoho reportazhu (2022), ArtHuss, Kyiv, vyp. 4, 143 s.
6. Anies, I. (2013), Pidruchnyk iz zhurnalistyky : Pyshemo dlia hazet, Kyiv, Vydavnychiy dim «Kyievo-Mohylianska akademiia», 544 s.
7. Haller, M. (2011), Reportazh : navch. posibnyk, Kyiv, Akademiia Ukrainskoi Presy, Tsentri Vilnoi Presy, 348 s.
8. Kapustynskyyi, R. (2011), Avtoportret reportera, Tempora, Kyiv, 134 s.
9. Kerol, H. (2022), Yak zniematy neimovirni portrety, Kyiv, ArtHuss, 128 s..
10. Paplaskaite, M. (2012), «Realnishe za samu realnist». URL: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/master_clas/realnishe_za_samu_realnist/ (ostannii perehliad 23 sichnia 2023).
11. Shapoval, Yu. (2006), Natsionalna zhurnalistyka. Naukovi pratsi, t. II, 488 s.

**THE PHENOMENON OF “MEANING BETWEEN FACTS”
IN THE PRINTED EDITION OF REPORTERS:
THE INTERACTION OF TEXT AND PHOTO ILLUSTRATION**

Iryna Tabinska

*Ivan Franko National University of Lviv,
Generala Chuprynky Str. 49, 79044, Lviv, Ukraine
e-mail: iryna.tabinska@lnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-8052-5162>*

Yaroslav Tabinskyi

*Ivan Franko National University of Lviv,
Generala Chuprynky Str. 49, 79044, Lviv, Ukraine
e-mail: yaroslav.tabinskyi@lnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-5122-4253>*

The article states that with the development of new journalism, the author's ability to characterize a phenomenon and identify a trend acquires special value. Representatives of Ukrainian new journalism, which is a relatively new genre, are already gradually implementing these tasks. They compose entire books from their reports, offering the reader a condensed version of versatile observations about a certain country, situation, or phenomenon. In contrast to ordinary reportage, fiction is a synthetic genre, in which it is not reported, but told.

The authors of the article research Reporters which is the first magazine of new journalism in Ukraine. Their main task is to explain the phenomenon of “meaning between facts”. According to the authors, this phenomenon is simple and unique at the same time, because through people's stories you can find depths that relate to historical, cultural and geopolitical life. The article analyzes the interaction of text and images, shows how to find meaningful messages in actual data using specific examples. The study singled out accents that relate to the interaction of text and images. Quite often, photography reproduces reality and helps the reader to paint reality in his imagination. Textual forms delve into the plot through human history and detail. In four printed issues of the magazine, the authors of the study analyzed the stories that are particularly relevant today. First of all, this concerns Russian aggression and the insubordination of Ukrainians.

Key words: new journalism, non-fiction, text, images, dialog, photojournalism.